Pealinna Teataja

Päewaleht.

Tellimiſe hind poſtiga:

12 k. p. 6 r. — k.	8 k. p. 4 r. 10 k.	4 k. p. 2 r. 10 k.
11 „ „ 5 „ 60 „	7 „ „ 3 „ 60 „	3 „ „ 1 „ 60 „
10 „ „ 5 „ 10 „	6 „ „ 3 „ 10 „	2 „ „ 1 „ 10 „
9 „ „ 4 „ 60 „	5 „ „ 2 „ 60 „	1 „ „ — „ 60 „

Wäljamaale aaſtas 12 r.
Tellida wõib igaſt päewaſt alates kuni iga kuu lõpuni.
Adreſſi muutmine — 15 k. ja endine adreſs üles anda.

Kaastööd wõetakſe waſtu. Igal käſikirjal peab ſaatja täielik nimi ja adreſs ligi olema, mis toimetuſe teada jääwad. Tarwitamata käſikirjad hoitakſe ainult ſellekohaſe ſoowi peale alal. Taſu ſmakſetakſe kokkuleppimiſi mööda. Toimetaja kõnetunnid kella 3—4. Toimetuſe ja talituſe adreſs: Петроградъ, Екатерининск. кан. д. № 29 (Nikoli ſobora waſtas), ред. газ. „Пеалинна Театая". Kõnetraat 98-04.

Üksik number 4 kop.
Kuulutuste hind: nonpareille-rida 20 kop. 4 küljel, lehe esiküljes 40 kop. Kuulutuſi, mis järgmiſel päewal lehes ilmuma peawad, wõetakſe talituſes kella 4 waſtu. Kuulutuste waſtuwõtmine aga üleüldiſe lõpetatakſe talituſes kell 5.

Nr. 246 (270). Petrogradis, reedel, 23. (5.) oktobril. 1915. a.

Neid austatud lugejaid,

kellel tellimiſe aeg 31. oktobriſt lõpeb, palume raha maksmiſega rutata, et leht 1. nowembriſt neile korralikult kätte läheks.

Tellida wõib igaſt päewaſt algades

kuni iga kuu lõpuni.

Leht makſab 1. nowembriſt aasta lõpuni 1 r. 10 kop.

Talitus.

Sõda.

Wägede Kõrge Ülemjuhataja ſtaabiſt.

Lääne wäerinnalt.

Schloki piirkonnas Roggatſemi juures löödi ſakslaste pealetungimine tagaſi, kuna nad ſelleſt kulaſt lääne pool omale peaaegu juba kaewikuid hakkaſid walmistama. Lõuna pool Babiti järwe nihkuſid meie wäed Uſchaniſi lõunaida ja lõuna pool edaſi. Waenlane ilmutab ſiin kangekaelſet wastupanekut. Glaudani ligidal, Duna jõel allpool Dwinski, katſuſid ſakslaſed üle jõe tulla, aga ſee ettewõte ei läinud korda.

Dwinski piirkonnas nihkuſime meie Illukſti lõuna-läänepoolſe serwa ſihis edaſi. Plotonowka küla juures (lõuna pool Swenteni järwe) algaſid ſakslaſed mitu korda õnnetuid wastulööka, mille lõpul meie 5 ohwitſeri ja 531 alamwäeliſt wangi wõtſime ja 4 kuulipildujat kätte ſaime; ſakslaste kaotuſed on ſelles maaoſas wäga ſuured. Meie jatkame oma edukat edaſitungimiſt.

Pogatſe küla piirkonnas lääne pool Iſbertoriſki läks waſtaſel korda metſa ſiſſe tungida, kus ta ſeiſati walguma hakkas. Seiſukord oli wäga raske, kuid kõikide meie wägede püüdmiſte waral ſeati ta jälle jalale; terwe wõitluſe piirkond on waenlaſe ſurnukehaſid täis kuhjatud; wangi on wõetud 5 ohwitſeri ja umbes 400 Sakſa ja Auſtria alamwäeliſt, ja kätte on ſaadud 2 kuulipildujat. Sakslaſed waſtaſid ennenägemata [illegible] ja algaſid ſiis uut tormijooksu. Kui nad tagaſi löödi, tegiſid nad uuesti marutuld ja panid Komarowo külaſt põhja pool wastulöögi toime, kuid ka ſelle wastulöögi paiskaſime meie tagaſi, kuna waenlaſe pool kahju ſuur oli.

Alewani jaama peale, põhja-lääne pool Rownot, wiskas waenlane 2 pommi.

Sakslaste poolt ettewõetud wastulöök lõuna-lääne pool Woliſtſat (N. Oleſſinetſiſt põhja pool) paiſati meie poolt tagaſi; waenlane algas wastulööki, wõitlus kestab edaſi.

Waenlaſe wastulöök Semikowtſe küla juures ei läinud tal õnneks. Meie kihutaſime waenlaſe tema endistesſe kaewikutesſe tagaſi. 21. oktobri õhtuks jäi wõitlus ſoiku.

Kaukaſia wäerinnalt.

Mustamere kalda ääres piirkonnas, ja niiſama ka Torhumi järwe ümbruſes, Iſchhani küla ligidal ja Wani järwe lõunapoolſel kaldal Wastani küla juures on eelwägede kokkupuutmiſed.

Urmia järwe lõuna-poolſel kaldal, Naſchakeni küla juures lõid meie eelſalgad ſoojendaja (тепло-ходъ) kaastegewuſel kurdlaſed tagaſi, kes kaldaäärſel kõrgustikul ennaſtkindlustanud olid.

Merewäe kindralſtaabi poolt.

Merewäe kindralſtaab teatab, et ajakirjanduſes ilmunud ſõnum, nagu oleks meie wäed 21. oktobril Warnas maale läinud, terwelt wäljamõeldud on.

„Naſch Weſtniku" ſõja-ülewaade.

21. okt.

16. oktobril näitaſid Plakaneni küla ligidal iſeäraliſt wahwuſt meie Lati wäeoſad üles. Sakslaste ſeas tekkinud ſegaduſt oma kaſuks tarwitades tormaſid need wäeoſad leitnant Brede juhatuſe all ſuurtükituule warjus waenlaſe kaewikute juurde, nuljuſid waenlaſe maha, wõtſid 28 inimeſt wangi ja ſaid ühe kuulipilduja kätte. Arawõetud kaewikuteſt on 300 püſſi ja telefoni tarbeaſjad üles leitud.

Edaſikeſtwates wõitlustes Dwinski piirkonnas panid ſakslaſed 20. oktobril Swenteni järweſt lääne pool hulga teiſekordſeid kallaletungimiſi toime, mille juures nad määratu ſuurt kahju ſaid. Meie wäeoſad, kes ſelleſt lahinguſt oſa wõtſid, ſaid lühikeſt waſtulööki andes wiis ohwitſeri ja 530 alamwäeliſt wangidena kätte, ja omandaſid neli kuulipildujat.

20. oktobril kella 10 ümber hommikul tungiſid kaks ſalka ſakslaſi, kumbki 40 meeſt ſuur, Smilſchniſchki küla piirkonnas meie wahiſeiſukohtade kallale, aga löödi ſuurte kaotuſtega tagaſi.

Ööl waſtu 20. oktobrit püüdſid Sakſa luurajad Drekſi küla ligidal üle Schara jõe tulla, aga paiſati püſſitule abil tagaſi, kuna mitu ſakslaſt wangi wõeti.

Ogini kanali piirkonnas, Wenki küla ümbruſes panid meie luurajad wahwa otſimiſekäigu toime. Tääkidega kokkupõrkamiſes nuljuti ſakslaſed maha ja kangelaſed wõtſid üle 170 waenlaſe wangi.

Dardanellide pommitamine.

Athenas, 21. oktobril. Liitlaſed on Mudroſe juures oma ettewalmistustega jälle elawalt alguſt teinud. Weo-transpordid ja ſõjawäed ootawad wäljaastumiſe käsku. Kritia piirkonnas wõtſid liitlaſed mõned waenlaſe kaewikute oſad ära.

Gallipoliſſe ſõudſid 1600 Bulgaria ſoldatit, et türklastele abiks olla ja nende meeleolu tõsta. Eila andis liidu laewaſtik Tſhesme peale tuld ja häwitas kaſarmud, kindlustuſed ja Türgi linnaoſa ära.

Lääne ſõjawäli.

Pariſis, 21. okt. Ametlik teadaandmine 21. oktobril kell 11 õhtul:

Somme jõe ääres Friſe ligidal häwitaſime meie horni plahwatuſe abil ſuured waenlaſe miiniehituſed ära. Kaugemal lõuna pool, Berreni piirkonnas kestis ſuurtükiwõitlus ja pommilahing kaewikutes ennenägemata põnewuſega.

Champagnes püüdſid ſakslaſed päraſt hariliſt ſuurtükitule andmiſt, kus nad lämmastawate gaaſidega täidetud pommiſid tarwitaſid, meie ſeiſukohtadele Dejoni mõiſaſt lõuna pool Maſſige piirkonnas kallale tungida. Neil läks korda ainult mõnede kaewikute oſaſſe tungida, mis „199" kõrgustikuſt kaugele ettepoole ulataſid. Igas muus kohas ſuruſime meie aga waenlaſe tagaſi, temale tuntawalt kahju tehes.

Wogeſides koondas meie ſuurtükiwägi edukalt oma tuleandmiſt Bolue piirkonnas olewate jookſukraawide ja wäljakindlustuste peale.

Havres, 21. okt. Belgia teadaandmine 21. oktobril:

Täna ilmutas waenlaſe ſuurtükiwägi weidi tegewuſt ja andis Furne, Bulpaini, Teviſe, Nouſcomme, Oeſtkerke ja Noordshote peale tuld; meie ſuurtükiwägi waſtas edukalt ja lõi mitmes wäerinna punktis kõik waenlaſe töömehed laiali.

Italia-Auſtria ſõda.

Roomas, 21. okt. Italia peakorteri teadaandmine 21. oktobril:

Waenlane, kellele kiireſti abiwäge juurde ſaadeti, püüdis kangekaelſete waſtulöökide abil meie pealetungimiſt ſeiſma panna, ja meie kätte langenud lähiſaid ſeiſukohti uueſti oma alla wõtta. Kuid kõik need kallaletungimiſed, mis ööſel ja ſuure ägewuſega toime pandi, purunesid meie wägede wiſaduſe waſtu ja ei ſuutnud meie pealetippuwat edaſitungimiſt ſeiſma panna. Niiſamaſuguſed kallaletungimiſt panid auſtrialaſed ööl waſtu 20. oktobrit ja 20. oktobri hommikul järgmistes kohtades toime: esmalt Sechſtenſteinis, Rienzo oru ülemiſes oſas, teiſeks—Mresli juures Montenero piirkonnas, kolmandaks — Sagoras, Plawa ſektoris, ja neljandaks — Sant-Michele juures Carſo peal. Igalt poolt löödi waſtane ſuurte kaotuſtega tagaſi. Meie pealetungimiſel oli eile päewa jookſul mitmes kohas jällegi edu. Nii algaſime meie Sagora juures kõrgustiku peal olewate majade ärawõtmiſt, mille juures 72 inimeſt meie kätte wangi langeſid. Goritſaſt lääne pool olewa kõrgustiku peal tekkis Aslawini küla ümbruskonnas kangekaelne lahing; ſiin oleme meie 317 inimeſt ühes nelja ohwitſeriga wangi wõtnud ja hulga ſõjamoona kätte ſaanud, mille arw weel karwapealt kindlaks ei ole tehtud. Carſo juures läks meie jalawäel korda ſuurtükiwäe toetuſel päraſt wõitluſt uuſi jookſukraawiſid, mis lõpmata arwul ſelleſt kiltmaaſt igaſuguſes ſihis läbi käiwad, oma alla wõtta. Siin wõtſime meie umbes 20 inimeſt wangi ja ſaime 2 kuulipildujat ja ühtlaſi ſuure hulga ſõjamaterjali kätte. Halbadeſt ilmatingimisteſt hoolimata jatkawad meie lennumaſinad oma käikuſid. Ennaſt rohkearwuliſte waenlaſe batareide tuleandmiſe eeſt hoides, mis ainult õhulaewadega wõitlemiſe otstarbel üles on ſeatud, pommitaſid meie lendurid edukalt waenlaſe laagrikohti, jookſukraawiſid, raudteeliiniſid ja jaamaſid.

Auſtria-Serbia ſõjawäli.

Bukarestis, 21. okt. Turn-Sewerinist teatatakſe:

„Donau jõel on Orſchowi juures wiiwas ſihis elawat Auſtria-Ungari ſchallandide liikumiſt märgata, kes miinilaewade ſaatel Sakſa ſoldatiſi ja ſõjamoona weawad. Auſtria-Sakſa ſõjapaadid ſõidawad Kladowoſſe, Lompalankaſſe ja Widdini. Orſchowiſſe tulewad raudteerongid Sakſa ekſpeditſionikorpuſe wäeoſadega, kes Balkani poolſaare tarwis on määratud.

Rumenia pinna kohal lendawad ühtelugu lennumaſinad, Serbia wõi Bulgaria poole ſiirides.

Sõda Bulgariaga.

Sõjapõgenejad jutuſtawad, et üks Bulgaria miinipaat Warna pommitamiſe ajal wiga ſaanud.

Warnaſſe ſaadetakſe uuſi Türgi wägeſid, kellel üleſandeks on Bulgaria kalda kaitſemiſt oma peale wõtta.

Mereſõda.

Warna pommitamiſeſt. Keegi pealtnägija kirjutab Warna pommitamiſe kohta järgmiſt:

„Sõidame Warna poole. Jahe ja natuke udune hommik. Ilm tõotab ſoe ja päikeſepaisteline olla. Eespool on kalda liin waewalt näha. See on Bulgaria. Laewa nina on otſekohe Warna poole pööratud. Paremat kätt meres on Rumenia maanina Kaliakra.

Laewaſtik jaguneb ſalkadeks. Igale ſalgale antakſe iſeſugune juhatus. Ühelt laſtakſe weelennumaſinaid alla. Nad tõuſewad laewaſtiku kohal õhku ja lendawad luuramiſekäigule.

Laewaſtiku üks oſa ſõidab miinipüüdjatele järgnedes otſekohe Warna ſadama poole. Laewadel on kuulipildujad ja õhulaewadega wõitlemiſeks määratud ſuurtükid korda ſeatud.

Eſimeſed lendurid tulewad juba tagaſi ja annawad admiralile oma teateid. Siis lendawad nad jälle ära, aga juba pealetungimiſe käſuga: neil on üleſandeks pommiſid wiſata. Selle waheaja ſees teatatakſe telegrafi teel, et järgmine ſakſakeelne traadita telegramm on ſaadud: „Wenelaste kallaletungimine. Wene liinilaewade ſalk on näha." Telegramm on Konstantinopoliſſe adreſſeritud!

Kell on kaheksa. Lipud pannakſe wälja. Paremalt poolt paistawad walge linna konturid ja paremat kätt Galata majaka torn. Weelennumaſinad keerlewad ühtelugu kalda ja laewaſtiku wahel. Traadita telegraf wõtab mingiſuguſeid türgikeelſeid telegrammiſid waſtu. Kaldad hakkawad ſelgemini paistma. Rumenia kallas on wäga hästi näha. Sealt pannakſe meid ka tähele.

Warna hooned on kõrged ja iluſad. Paremat kätt on palee. Laewad tulewad üsna kalda lähedale ja ſeawad end wõitluſeritta. Antakſe ſignali. Kõikideſt ſuurtükkideſt paistab ühekorraga helekollane tuli ja pruunid ſuitſupilwed. Kõik wäriſeb ümberringi. 12-tolliliſed ſuurtükid annawad Bulgaria batareide ja ſadama peale tuld. Kaldal keerlewad hallid ſuitſuſambad, mis näitawad, et märgilaſkmine hea on. Linna meie ei puutu.

Järsku ligineb kalda poolt pikk weeriba meie laewale.

„Miin!"

Miin tuleb, nagu uſs, kuid komanderi oſawus ja külm weri peaſtab laewa. Miin ujub mööda ja tõuſeb wee peale. Ma näen teda ſelgeſti: ta on pikk, hall ja kiirgaw. Minuti päraſt wajub ta wee alla.

Waenlaſe weealuſte paatide periſkopide peale lendab olſe kuulide tuiſk. Kogu weepind laewaſtiku ja kalda wahel wirwendab. Weealuſed paadid jäid küll waewalt terweks.

Weealuſte paatide kallaletungimiſt tagaſi lüües pommitas laewaſtik oma ſuurteſt ſuurtükkideſt weel elawamalt Warna ſadamat ja hooneid.

Weealuſte paatide kallaletungimine löödi edukalt tagaſi.

Pommitamine keſtis umbes tunni aega.

Sõja ülewaade.

Ilma oluliſte muutuſteta.

Balti wäerinnal on wastane Miitawi (Olai kaudu) ja Düna (Üksküli kaudu) juures Riia poole tungimiſes wiimaſtel päewadel peatama jäänud. Mõlemad edaſitungimiſe teed on aga iſeeneſeſt wõrdlemiſi head. Olai küla, kus umbes nädal aega tagaſi ſuuremad heitlemiſed ſündiſid, aſub Miitawi—Riia raudteeliinil, Üksküla — Düna kaldal; nii ſiis mõlemad tähtſate teede peal. Et aga wastane ſiiski ſiitkaudu edaſitungimiſe katki on jätnud, — ſeda tuleb ta jõuetuſe arwele panna.

Sellewastu on ſõjaline tegewus nüüd Riia wõitluſeliini põhjapoolſemasſe otſa: Kemmerni—Schloki piirkonda widud. Siinſed geograafiliſed tingimiſed — ſuurem Babiti järw, oſalt ſoone maa ja peaaſi Riia lahe ligidus, kuſt meie laewaſtik ootamata kallaste juurde wõib ilmuda ja ſakslaſte kindlustuſed tule alla wõtta — kõik ſee kokku teeb juba märkſa pahemaid wõitluſe tingimiſi ja kui ſakslaſed ſiiski ſelle koha uuemate pealetungimiſte läbiwiimiſeks wälja waliſid, ſiis peab juba otſuſele tulema, et wastaſe waliku wõimaluſed üleüldſe kokku on ſulanud.

Riia eeſſed wõitluſed arenewad praeguſel korral peaaſjalikult kitſal maaribal Riia lahe kaldal, Babiti järweſt põhja ja lääne poole. Nii nimetawad wiimaſte päewade ſtaabiteated Kemmerni (ſüle 30 wersta Riiaſt), Iſõmi, mis Babiti järwe lääne kaldal aſub (24 w. linnaſt eemal). Kõige wiimati nimetaſid teated juba Raggaſemi, mis eelmiſeſt külaſt enam põhjapoole aſub ja mis wastaſe kaſuks ſiinkohal paari werstalist wõitluſeliini edaſiwiimiſt tähendab.

Üleüldiſelt ei ole aga ſiinkohal tuleliin linnale ligemale kui 23 wersta ſaanud.

Düna poolt Riiale ligitungimine on peaaegu ſeiſmas. Ei wõi ju tõſiſt tähelepanekut pühendada näit. nendele mõlemitele püſſitule wõitlustele, mis jõe wastupoolſetel kallastel ſünnib; ſamuti pole ka tähtſuſt ſakslaſte katſetel lootſikutega jõeſt üle tulla.

Sama wähe on oluliſi muudatuſi ka Dwinski piirkonnas ſündinud. Wiimaſte päewade ſtaabiteadete järel otſuſtades on üksikuid lahinguid peaaſjalikult lääne ja lõuna-lääne pool linna ette wõetud. Nii katſuſid ſakslaſed tuntud Ponewesh—Dwinski raudteeſt lõuna pool Gorbunowka küla juures pealetungimiſt jätkata, mis ſeni aga tagajärgeſid pole awaldanud. Gorbunowka aſub linnaſt 14 wersta eemal.

Otſe lääne poole linna aſub 8—10 w. kauguſes Sweuteni järw. Selle järwe lõuna pool on meie wäed wastaſe mitmeſt külaſt juba wälja löönud ja linnaſt kaugemale tõrjunud.

Edaſi kuni Rumenia rajani wiibiwad mõlemad wastaspooled ligidaſes kokkupuutumiſes, kuid ſiiski ei wõeta kummalgi poolt ſuurema ſtrategiliſe tähtſuſega ſõjaſammuſid ette. Sakslaſed pealetungimiſe iha ei awalda, kuna meie wägedel paiguti korda läheb neid üksikuteſt kohtadeſt wälja ſuruda ja ka ſõjaſaaki ſaada, nagu Semikowtſes, kus 5000 auſtrialaſt ja ſakslaſt wangi wõeti.

Ei nihku paigaſt.

Suur ſõda tõi Wenemaal Sakſa ülewõimu wastu wõitlemiſe päewakorrale. Meile, eeſtlaſtele, ei olnud ſarnane wõitlus uudiſeks, meie rahwas on teda juba rohkeſti ſeitſeſada aastat pidanud.

Kui kellegi ülewõimuſt juttu on, ſiis laſeb ſee oletada, et on wõimſam ja wõimetum pool olemas: wõimſamaks pooleks on meil Sakſa aadel olnud, kes Sakſa wäikearwuliſe linnakodanluſega kokku „Sakſa ſeltskonna" on loonud. Kuid ſelle peale waatamata, et ſee ſeltskond terwelt kahe iſeſuguſe ſeltskondliſe grupe kokkuliitumiſeſt on ſündinud, on ta ſiiski arwuwaeſeks jäänud, nii wõrd arwuwaeſeks, et ainult maa päriſrahwaſt wõrſunud kadaklaſte tõttu ta ſenini jalul ſeiſta on ſuutnud. Iſeoma alalhoidmiſe inſtinkt on Sakſa ſeltskonna tähelpanekut ikka ja alati „kadakluſe" kaswatamiſe ja toetamiſe peale juhtinud.

Oli aeg, kui Eesti haritlaſi ja aineliſelt jõukamale järjele jäänud Eesti kodanikkude kihti ei tuntud, oli ainult üks hall „maarahwa" kogu olemas, milleſt igaüks, kes wähe paremale järjele oli jäänud, kõigeſt wäeſt wälja rabeleda püüdis, et „peenemas" Sakſa ſeltskonnas waſtuwõtmiſt leida. Siin tuli Sakſa ülewõim kõigepealt nähtawale: kõik eeſtlaſte püüded rahwuskulturliſe iſeſeiswuſe poole tehti alguſeſt ſaadik wõimetuks, kuna ta teowõimuliſem element, kui kõige „kurja juur", maapõueſt wälja rebiti ja Sakſa ülewõimu taimelawale iſtutati.

Oma ülewõimu on Sakſa ſeltskond ka nii tuntud keſkaegſe maaomawalitſuſe kaudu alal hoidnud, Ew. luteriuſu kirikukorralduſes jne. Ja kõige ſelle peale waatamata ei ole Sakſa ülewõim ſiiski oma endiſt jõudu alalhoida ſuutnud: pikaldaſelt, kuid paratamata on Sakſa ſeltskond wiimaſte aastakümnete jooksul Eesti ſeltskonna wõrſumiſt ja arenemiſekäiku pealt pidanud nägema, mõned wõimukantſidki linnades tema kätte juba jätma ja Eesti haritlaſi nende wabade elukutſete põllule laſkma, kus waremalt ainult Sakſa haritlaſi tunti.

Mõlemad — nii Eesti kui ka Sakſa ſeltskond — laſewad oma tegewuſt teatud rahwuspolitiliſteſt eesmärkideſt juhtida; kuid põhijooneliſelt on nii ühe kui ka teiſe poole püüded täieſti teineteiſe wastandid.

Sakſa ſeltskond, nii kui nägime, põhjendab oma olemiſt ainult ülewõimu peale; küünte ja hammastega peab ta ſelleſt ühiskondliſeſt ülewõimuſt kinni, mis äraiganenud õigusline kord talle kätte annab; ta ei ſalli waba wõiſtluſt, ei waimliſt ei majanduslist ja tegelikult kujuneb Balti ſakslaſel ta rahwuskulturliſte eesmärkide teoſtamine Eesti ja Läti rahwaste turjal tantſimiſes wälja.

Midagi ſelleſarnaſt ei ſiſalda eneſes aga Eesti rahwuskulturliſed eesmärgid. Ei ole küll kunagi weel Eesti ſeltskonna meeles mõlkunud Balti ſeniſte iſandate kohta ülewõimu kätte ſaada: Eesti ſeltskonnategelaſi ei meelita kunagi mõte Sakſa omadega tooliſid ümber wahetada, et iſe wõimupukile iſtuda ja ſeniſte ülewõimu peremeeſte turjal tantſima hakata: meie tahame ainult, et meile waba rahwuskulturline arenemiſe wõimalus kätte antakſe, et meid ſelleſt ülewõimu ikkeſt peaſtetakſe, mida Sakſa ſeltskond aadeliga eesotſas eduſtanud on. Meie ei taha rohkem, kui ainult ſeda, mille peale meil õigus on.

Kuid ſellele loomulikule püüdele tuleb Sakſa ſeltskond waenulikult wastu; kui ta näeb, et enam ſündmuſte käiku maha ſuruda ei ſaa, ſiis püüab ta ajaloo wankrile kaikaid kodaratesſe loopida, nagu ſee näit. talurahwa „linnupriiks" laſkmiſega ſündis, kus Sakſa ülewõimu mehed ſeda weel kinni püüawad pidada, mis ſündmuſtekäik tulewikus terwelt nende käeſt ära wõtta ähwardab.

Kuid ſiiski — omawalitſuſe aſjas näeme, et ülewõimu mehed ſeniſt wastutõrkumiſe ſeiſukohta enam heaks ei tunniſta; kuid üks ühiſelu wõimuwald, kuſt Sakſa ülewõim weel paigaſt ei nihku, on meie kirikukorraldus.

Wõib uſukünnuſte kohta mitmeſuguſtel arwamiſtel olla, kuid et uſuelul meie rahwa ſeas praeguſel ajal ſiiski weel ſuur tähtſus ja mõju on, ſeda ei wõi ſalata. Kes on aga meie kirikuelus ſeiſukorra peremehed? Kõige erapooletuma wastuſe ſelle peale annawad nnim. patronadi õigus ja koguduſte eluſt wõetud faktid.

Patronadi õigus, mis Balti aadelile õpetajate waliku juures ülewõimu kätte annab, on üleüldiſelt tuntud. Kuid ſelleſt on wähe: Sakſa ülewõim tuleb ka kirikliſtes ametiaſutuſtes nähtawale. Nii peawad Eesti ſooſt uſuteadlaſed aastate wiiſi ootama, enne kui nad õpetajate kohtaſid ſaawad. Kõige ſuuremateks wõiſtlejateks on neile ikka Sakſa ſooſt õpetajad, kes wiletſas Eesti keeles walmis on „armſale koggoduſele" hingewalguſt jagama. Nii ei ole wiſt ununenud paljude meeles kõmukas õpetaja walimiſe lugu, mis aasta pooleteiſe eeſt Kuuſalus toimetati: walitud ei ſaanud mitte ſee Eesti ſooſt õpetaja, keda 11 tuhandeline kogudus ſoowis, waid ſee Sakſa kandidat, keda konſiſtorium ja paarkümmend Sakſa rahwuſeſt koguduſe liiget heaks arwaſid.

Sel puhul räägiti, et walitſewates ſakſameelſetes konſiſtoriumi ringkondades noortele Eesti uſuteadlaſtele ſeda ſüüks pannakſe, et nad rahwaga läbi käia püüawad ja ſeda Balti mandarinide kõrkuſt omaks ei tunniſta, mis muidu ikka Balti aadeliliikmeid rahwaga läbikäimiſes iſeloomuſtab.

Kuid mitte ainult kodumaal ei tule Sakſa ülewõimu kirikuelus oletada. Sama nähtus kordub ka Eesti aſunduſtes. Kui Eesti aſunikkude koguduſes õõrumiſi ette tuleb, ſiis annawad ſellele põhjuſt juſt Sakſa ſooſt õpetajad, nagu näit. Pihkwas, Oudowas jne. Päris mõiſtatuſeks on aga oudowlaſte koguduſe elu muutunud. Nagu teada on, ſiin wiimaſe ajani õpetajaks [illegible] Haubold. See õpetaja ei ſuutnud oma ſakſameelſuſt ka ärewail Sakſamaaga ſõjapäewil warjata, mis ſõjawäe wõimudele põhjuſt andis kuni terweks ſõjakeſtwuſe ajaks Petrogradi kubermanguſt teda wälja ſaata. Oudowa eeſtlaſed hingaſid kergemalt lootuſes, et neile nüüd ometigi õigus antakſe iſe oma koguduſe elu korraldama hakata. On ju maakonnas 30 tuhat eeſtlaſt, kes Oudowa hingekarjaſelt hingeleiba ſaawad, [illegible] aga koguduſe peremeesteks ja õpetaja walijateks tegelikult koguduſe liikmed ſakslaſed on, keda arwu pooleſt terwelt... kümme hinge kogub. Juba ammu olid eeſtlaſed omale koguduſe elus õiguſi nõudnud. Sel puhul [illegible] iſegi 1908. a. kõrgemalt poolt koguduſele uus juhatuskiri antud, mille [illegible] rele eeſtlaſtel ſakslaſtega koguduſes [illegible] ſuguſed õiguſed pidid olema. Selle juhatuskirja pidi õpetaja Haubold koguduſele ette lugema ja tegelikult [illegible] makſma panema, kuid kes ſeda ju [illegible] kirja kuulda ei ſaanud, olid eeſtlaſed [illegible] koguduſe kord jäi endiſeks.

Tänawu juunil ſaatſid oudowlaſed ſiſeminiſteriumiſſe uue palwekirja, [illegible] tades, et neile uue koguduſe juhatuskirja õigus antakſe. Wahepeal oli aga konſiſtoriumi poolt Oudowa õpetaja [illegible] täitjaks Gatſhina õpetaja Paira [illegible] tatud.

Gatſhina õpetaja tööpõld on aga [illegible] ſuur, kuna ta ſeniajani paljudesſe Eesti aſunduſtesſe Petrogr. kub., peale juba [illegible] miſel kord aastas peaſeb, wahel aga [illegible] ſedagi mitte. Oudowa koguduſe [illegible]

Natuke pealinna uudiſeid.

Sõber tegewalt weel ſaatis poſtkaardi ning pärib: „Mis pealinnas uudiſt kuulda?"

Wõtſin ſel puhul kõik kohalikud ajalehed ja ſirmitſeſin nad läbi. Uudiſt polnud midagi. Üks piriſes pooltooni kõrgemalt, teine — pooltooni madalamalt, aga õiget wiit ei ſaanud keegi kätte, ſeſt ilm on udune ja hääled külmetanud.

Wabaduſe aastapäewal, 17. okt., ilmuſid pahempoolſed lehed arſhina pikkuſte tühjade weergudega, mis näitama pidi, et wabaduſed üksi trükiſõna kohta makſma polnud pandud, waid ka tſenſuri ameti kohta, kellel nüüd wabadus on oma heaksarwamiſt ilmutada.

Üleüldſe edenewad ühiskondlikud aſjad meie päewil ime kiireſti. Politſeis näituſeks ei anta üksi peawarju "hanſha" joojatele pohmeluſe wälja magamiſeks, waid ka — ſuhkrut nendele, kellel mõjuwad ſidemed puuduwad kaupmeeſte ſüdame ärdaks ſilumiſeks.

Jah, armas ſõber, ſiin ei ole mitte ekſituſega tegemiſt, waid kõige reaalſema tõeaſjaga. Tükike raſinadi omandab meie ſilmas muuſtiſe tähenduſe, aga auſtrid, mida teatawasti Riwieraſt ſiiſe weetakſe, pole iſegi hinna mõttes palju kättesaamatamaks muutunud. Kahju, et nendega theed ei jooda!

Meie elu kurbleotine waſtolu ſeiſab ſelles, et kuna ühed kiireſti paremale poole progreſſeeriwad, ei progreſſeeri teiſed ſugugi pahemale poole. Edenemine on üheotſaga kepiks muutunud, millega wähematki pole peale hakata. Hiljuti rändas Burtſhew Soome raja kaudu kodumaale wangi; nüüd tauleme ſedaſama Hruſtalew-Naſariſi. Otſidakſe küll: wanad kindluſed ei anna alla, waid panewad wastu wiimaſe peani, aga mine mõiſta ſiiski, kuidas ſellega aſi tõepooleſt ſeiſab.

Uulitſal rännates näed endiſt wiiſi mitmeſuguſeid häid ning tululikka aſju. Paſſaſhis on taliſed kübara moed wälja pandud. Kõdiſtawamate kinode ees ſeiſawad õhtuti tihedad inimeſte read, kuigi ſeal küll ſuhkrut ei jagata. Aedades, mis nüüd lõpmata märjad, jalutawad peaaſjalikult ſõjawäelaſed oma daamidega. Wiimaſeid huwitawad iſeäranis Belgia ohwitſerid, kuid kahjuks pole neid kuigi palju liikwel, ja kui üksikud liiguwadki, ſiis on neil liig tõſiſed näod ees ja liig tõſiſed maped kaenla all.

Kõige pakiliſemalt tuikab elu tramwaides. Seal ei ſõideta nüüd üksi käerandade külges rippudes, waid ka teine-teiſe kukil ning teine-teiſe jalge alla ſõtkumiſe printſiipi peal. Peaks ſelle juures keegi meelewalduliſelt ſurma ſaama, ehk kogemata jalakäeluu katki murdma, ſiin aſtuwad ſeaduſeſt ettenähtud ſeaduſe ſeletajad ametiſſe ning teewad — kaks kord kaks on neli — ſelgeks, et tramwai allaronimiſeks ei ole määratud, waid ootamiſeks, ja kahjukannatajal ei jää muud üle, kui iſeenda ſüüdiokuſele kolm riſti ſabaſſe kirjutada.

Pealinna Eesti ſeltskonna elu huwitab mind ſeekord õieti wähe. Daamid olewat kuulu järele jälle näputööd tegema hakanud; hariduſe ſelts oma hulgaarwuliſte oſakondadega paneb piduſid toime. Keegi herra (olen ta nime ära unuſtanud, aga „kandidat" käis igatahes ſelle ette) olewat endale uued nimekaardid tellinud, milles ta ennaſt Eesti kolonia eſitajaks kõigi Wenemaa linnade ning liitude ees tituleerib. Trükikoja omanik ei teadnud ſarnaſe aumehelikkuſe (loe: самозванство) kohta midagi laitwat lauſuda ja täitis tellimiſe õigeks ajaks, kuid „eſitaja küſimus" [illegible] ſiiski lähemat läbiarutamiſt, kui mitte mujal, ſiis mõne juridiliſe ſektſioni kinniſe koosolekul.

Ühe tähtſa aſja (ſee ei käi enam Eesti eſitajate kohta) pidin peaaegu ära unuſtama: nimelt wodka küſimuſe. Mõneldi, et kõigile, kes endale kulda taſabiliſeks tallele ei pannud, kõliſewa waſtu kibiſewat hakataſe jagama. Nii mitmegi ettekujutuſes [illegible] watas „maſljaniſſa". Kahjuks õiendawad ajalehed aſja waleks, aga natuke rõõmſat lootuſt wilkſatas ometi. Peaks naljahambad weel teiſegi ſarnaſe kuulduſe wälja mõtlema. Meie ſuure iſamaa karakteriſeerimiſeks kõlbab mõni kord kõige tühiſem, kõige piſem kriipſukene. Mis tähtſus tohiks olla ſarnaſel kuuldusel, kui hiljutine wodka müügi kuuldus? Kuid ometi paiſtab ta meid hingepõhjani, otſekui mõni „Titanici" hukkaminek, wõi riigiduumaliku M. J. Deniſowi „ärakadumiſe" lugu.

K. R—r.

on aga weel ſuuremad, nii et hr. Palſal muidugi wõimaluſt üle ei jäänud oma uuſi hoolealuſeid waatamas käia ja nii ſündiski, et Oudowas tegelikult kirikutalituſi täitma hakkas keegi — uſute? — rätſep ja ſama kirikuwaht Koot. Wõib nüüd kujutada, misſuguſesſe ſeiſukorda koguduſe aſjatalitus ſattus. Mõnelegi ſõttakutſutawale oli kirikuraamatuteſt teateid ja dokumentiſid tarwis ja ſelle tagajärjel olid oudowlaſed ſunnitud ſiſeminiſteriumi tähelpanekut tekkinud ſeiſukorra peale juhtima.

Nagu tähendatud ja nagu paar kuud tagaſi ſelleſt ka pealinna Wene lehed kirjutaſid, on Oudowa eeſtlaſed juba mitmel korral ſiſeminiſtrile palwekirju iſeſeiswa koguduſe aſutamiſe aſjus ſiſſe andnud. Nende poolt on miniſteriumile ka koguduſe uus põhjuskiri ette ſeatud, mille põhjal kõigil koguduſe liikmetel ühesugune õigus koguduſe aſjade korraldamiſes oleks. Nagu kuuleme oldakſe waimulikkude aſjade departemangus ſarnaſe ettepanekuga päri; kuid departemangu poolt on kindralkonſiſtoriumile järelpärimine ſaadetud, milles järelküſitakſe, esmalt — mispäraſt 1908. a. kõrgemalt poolt kinnitatud juhatuskirjaſt Oudowa eeſtlastele teada pole antud ja teiſeks — konſiſtoriumi kui luteruſe uſu koguduſe kõrgema ametiaſutuſe arwamiſt eeſtlaste poolt ette pandud uue põhjuskirja üle teada ſaada tahetakſe. Kes aga waikib — on konſiſtorium. Ei kiirusta aſja ka ſee, et ſiſeminiſteriumi poolt kahenädaline tähtaeg waſtamiſeks on antud ja wiimati wiibimata waſtuſt nõutakſe — konſiſtorium otſib põhjuſeid, et ſiſuliku waſtuſe andmiſeſt kõrwale põigelda. Tundub, nagu tahetaks aſjaga wiiwitada. Misjaoks? Kas halbade aegade „muutmiſt" oodates?

Selge on, et Eeſti aſunikkude uſuliſed tarwiduſed konſiſtoriumi poolt mitte ajakohaſt tähelpanekut pole leidnud. Eeſti ringkondadele on konſiſtorium waimliſelt wõõraks jäänud. Selleſt ſaab meie ſeltskond wäga häſti aru ja oſkab ſeda hinnata.

Nagu teada on Petrogr. ſuperintendendi ametikoht juba mitu kuud waba. Konſiſtoriumi poolt ſeati ſinna kaks kandidati ette — õp. Mentmann (Sakſa Peetri koguduſe õpetaja) ja Malmgrön (Sakſa Anna kog. õpetaja). Meile tõendati, et esimene neiſt eeſtlane olla. Kahjuks ei tea aga Eeſti ſeltskond temaſt midagi, ehk meil küll mitmed ajakohaſed aſutuſed on olemas, nagu ſaatk. ſõjaohwritele abiandmiſe ſelts jne. Kuid Sakſa koguduste hingekarjaſeid me nende toetajate hulgas ei näe, ehk neil küll ſamaritlaſe töövõimalus igal alal lahti on. Seepäraſt ei wõi ka meie ſeltskonnal Sakſa koguduſe õpetaja kohta kohe arwamiſt olla ega ühe ega teiſe kandidaadi moraaliſe toetamiſe küſimus päewakorrale tõusta.

Luteruſe uſu kõrgemad ametiaſutuſed jääwad meile ſamuti wõõraks, nagu need ſeni on olnud, kuna ka ſuur ſõjaaeg nende waadete ja talituſewiiſide muutmiſt wälja kutſuda pole ſuutnud.

—nn.

Ajakirjandus.

„Tallinna Teataja" wõtab wiimaks nende mõtete lahkuminetuſe kohta ſõna, mida Eeſtimaa rüütelkonna maaomawalitſuſe uuendamiſe eelnõu on ſünnitanud ja aſub nimetatud eelnõu kohta heatahtlikule ſeiſukohale. Ta ründab möödaminnes Moskwa lehes „Ruſſk. Wed." awaldatud kirjatükki, milleſt meie omal ajal kõneleſime ja teab, et

> „Wene lehe artikli on keegi meie juures oma laiem ſmnad; nii mõndagi meie ſeltskonna tegelasteſt on hirm tabanud, et neid wõidakſe mitte küllalt demokratliſteks lugeda, kui nemad praegu awalikult projekti poolt rääkima, wõi midagi tema eluſſe wiimiſeks tegema. Seepäraſt, arwawad nemad, on kõige parem ja õigem heatahtliſeks neutraliſtideks ehk erapooletuteks jääda.

Leht kõneleb, et politikas kõige pealt kindel nõudmine makſab: kas poolt ehk waſtu olla, mitte aga midagi keſkmiſt, ſeſt terwe elu olla ſõjapidamine. Neutraalne ſeiſukoht tähendada ennaſt teatud küſimuſes ſarnuks, olemataks tunniſtada, aga ſeda ei lubada ükski põhjusmõte.

Edaſi ſeletab leht oma ſeiſukohta:

> „Meie oleme ſenini jaatawas mõttes mõisnikkude kawatſuste peale waatanud. Meie ei häbene ſeda ka praegugi ütlemaſt, olgugi, et ſeda meie ſeiſukohta kolgamaalſuſeks, kodanliſeks taguriluſeks ja mõni teab milleks weel on nimetatud. Meie teame ja tunniſtame ühes meile etteheitjatega, et projekt kaugeltki meie maximum nõudmiſi ei täida, kuid ſee ei takista meid weel ſugugi projekti eluſſe wiimiſele oma poolt kaaſa aitamaſt: meie arwaſt ſaakſime projekti ſeaduſeks muutmiſe läbi oma ideaalile ſammu lähemale. Meilgi on üleüldine walimiſe õigus ideaaliks; ſelle läbi, et ſenise korralduſe aſemele, kus mõisnikud ainuüksi maaomawalitſuſt juhiwad, uus kord kawatſetakſe luua, kus nii ſuur- kui wäikemaapidajad ühetaſaſelt oſa wõtawad, ſaakſime ometi ſuurt tulu: endiſe kitſa ringkonna aſemel wõtaks maaomawalitſuſeſt juba palju laiem ringkond oſa. Meie arwame, et kui waſtaſed pooled nõus on teatud kauguſeni ühes koos minema, et ſee weel kumbagit poolt ei kohusta alatiſeks ſinna jääma: kes kaugemale tahab minna läheb edaſi."

Et Baltimaa maaomawalitſuſe uuenduſes edaſi ei ſaada, olla ſelles aſjas oſalt

> „tingimata ſüüdi ka ſee igawene „neutraalne" ſeiſukoht, millele Eeſti ringkonnad iga kord püüawad aſuda, niipea kui wähegi waſtutusrikkamat ſammu tuleb astuda.
>
> Kuid erapooletus iſe koguelulistes küſimustes on ſuur ekſitus, on omale politiliſe jõu ja iſeteadwuſe puuduſe, tunniſtuſe andmine.
>
> Seepäraſt, kas meiega ehk meie waſtu, kas kuum, ehk külm, mitte aga poolt ja waſtu ühe korraga, mitte aga leige.

Ka meie oleme „Tallinna Teatajaga" täitſa päri, et ſee igawene „neutraalne ſeiſukoht" kõik meie eduſammuſid ſalwab. Kuid nimetatud ſeiſukohta on wiimaſel ajal juſt Tallinna poolt kultiweerima hakatud, ja kui meie uue maaomawalitſuſe ſeaduſe eelnõu kohta juba alguſes ſõna wõtſime, tähendaſime otſekohe ſelle peale, et ſeiſukoha wõtmiſt ſeaduſe eelnõu kohta meie ringkondadelt mitte kuulnud ei ole, kes aſjale lähedal ſeiſawad ja nimetatud projekti ſündimiſe looga rohkem tuttawad on, kui eemalſeiſjad.

Huwituſega jääme ootama, mis meie „neutraliſtid", kes ſeni ajani on waikinud, teewad. Igatahes paistab aga „Tallinna Teataja" kirjatükiſt, et ſoowitakſe ſeaduſe eelnõule awaliku arwamiſe heatahtlikkuſt tõukejõuna juurde ſaada.

Wäljamaa.

Prantſuſe miniſtrite nõukogu deklaratſion. Uus peaminiſter Briand kandis ſaadikutekojas miniſtrite nõukogu ſeletuſe ette, tähendades, et kabineti peal praegu kohustus laſub kõigi rahwa aktiwſeid jõuduſid ühendada. Walitſuſe ülemaks mureks on praegu maa kaitſemine ning wõidu ſaawutamine.

Prantſusmaal pole weel kunagi niiwõrd wõiduwäärilist ſõjawäge olnud, kui praegu, öeldakſe deklaratſionis. Walitſus peab ſaadikutekoja toetuſel ſellele ſõjawäele wõidu abinõud kätte andma. Nii kaua, kui meie hiilgawate ſõjawägede eesmärk weel kätte pole ſaadud, tahame wiſalt edaſi wõidelda, ega lahku ſilmapilgukski lõpuliku wõidu wõimaluste juures.

Edaſi lubab walitſus ajakirjanduſe ſõnawabaduſt ſarnaſele aluſele ſeada, et wabaduſe põhjusmõte kindlustatud oleks. Parlamendi poolt palub Briand uſaldust.

„Rahu ei tee meie enne — tõotatakſe deklaratſionis —, kui wõiduga õigus makſma pannakſe ning pikemaks ajaks ſõja ähwardus maha ſurutakſe. Seda ſihti ſaawutawad ühendusaſed kindla omawahelise ſolidariteedi teel."

Serbia kutſe peale waſtas Prantſusmaa rutuliſe abiandmiſega. Meie oleme Balkani aſjus Inglismaaga täieſti kokku leppinud. Prantſusmaa ning tema ühendusaſed ei jäta heroiſtliſt Serbiat maha. Serblaste waprus imestab terwet maailma.

Lõpuks tähendas Briand, et ſõjaliſe kärina lahtilöömine Balkanitel ainult ſelleſt tunniſtuſt annab, et Sakſamaal teistel — tähtſamatel ſõjawäljadel õnne ei olnud.

Walitſuſe ſeletus lõpeb järgmiste ſõnadega: „Mis meiſſe puutub, ſiis tahame kindlalt edaſi wõidelda. Waenlaſel oleks aſjata meie wäſimuſe ehk meie kõikumiſe peale loota. Meie oleme waimustatud wõidu lootuſeſt ja meie wõidame."

Asquithi eſinemine Ingliſe alamkojas. Peaminiſter Asquith, kelleſt weel hiljuti teatati, et ta haige on, pidas Ingliſe alamkojas pikema kõne, mis $1^{3}/_{4}$ tundi kestis ja oma deklaratiwiiſe ſiſu pooleſt laialdaſt tähelpanemiſt teenib.

Misſugune on meie ſeiſukord ſõjawäljadel, ſeadis Asquith küſimuſe üles, ning waſtas iſe ſelle peale: Sõda alates ſaatſime wäljamaale 6 jalawäe ning 2 ratſawäe diwiſjoni. Wiimaſes Frentſchi teadaandmiſes öeldakſe, et tema juhatuſe all praegu umbes miljon mehi ſeiſab. Siia juurde peab weel neid wägeſid arwama, kes Dardanellides, Egüptuſes ning mujal tegewad on, kui ka mitmekeſiſeid tagawara oſaſid.

15 kuu jooksul oleme määratu ſuure inimeste hulga ſõjaliſesſe tegewuſesſe rakendanud. India hiilgaw kaastegewus ſel alal on kõigile teada. Peale ſelle pani Canada 96 tuhat ja Auſtralia 92 tuhat meeſt wälja. Uue-Meremaalt ilmus 25 tuhat meeſt teenistuſesſe.

Edaſi teatab Asquith: Merewäe walitſus on 2 milj. 500 tuhat meeſt laewadel üle wedanud, aga kaotuſi oli ſelle juures ainult $^{1}/_{10}$ protſ. Briti laewaſtik tegi kõik mered Sakſa laewadeſt puhtaks. Kus on nüüd ſee merewägi, kes meile alaliſt ähwarduſt pidi tähendama? See wägi on nüüd Balti meresſe kinni ſulutud, ega julge ſealt wälja tulla, ſeſt ta lööduks kohe puruks. Marmori meres on Ingliſe laewaſtik kaks waenlaſe ſoomuslaewa, 5 ſuurtükipaati, 8 transporti ning 197 abilaewa põhja toimetanud.

Meſopotamia ſeiſukorda puudutades ütles Asquith, et Ingliſe wäed Bagdadi läheduſes wiibiwad. Kõige rohkem aega pühendab peaminiſter oma ſeletuſes Dardanellide operatſionile. Ta lauſus muu ſeas:

Januari kuni ei olnud meil Lääne ſõjawäljal weel nii palju jõuduſid, et wõimalik oleks olnud idas mingit tõſiſemat tegewuſt awada, peale Egiptuſe operatſioni. Kui aga türklaſed 20. jan. tagaſi löödi, ſiis awanes wõimalus Dardanellides tugewaid jõuduſid liikwele ajada. Kuigi küll walitſuſel mõningaid kahtluſi oli, wõeti päraſt põhjalikku järelkaalumiſt ſee aſi täie energiaga käſile. Need, kes tõendawad, et Dardanellide operatſion ilma põhjaliku läbikaalumiſeta ette wõeti, ekſiwad rängaſti. Enne kui lõpulikka otſuſt teha, pandi kallaletungimiſe plaan merewäe walitſuſele ette, kelle poolt ta ka heakskiitmiſt leidis. Ettewalmistuſed käkſid ſalaja ning kindla korra järele, aga enne lahingu awamiſt pandi ſiiski weel miniſtrite kabinetile ette. Meie teades pidi ſee ettewõte ainult mere operatſioni karakterit kandma, ſeſt ſel korral polnud weel tarwiliſt meeste hulka kuiwamaa ekſpeditſioni ette wõtmiſeks. Mina iſiklikult wõtan ſelles aſjas tubli oſa waſtutuſt oma kanda. (Kiitus). Dardanellide operatſioni kaudu tahtſime muu ſeas Musta merde teed awada ning leiwa wäljawedu Wenemaalt wõimaldada.

Mere poolt tuliſelt algas Dardanellide pommitamine weebruari kuul. Wäliſed kantſid löödi kähku ära. Operatſion kestis järjeſt tugewamaks minnes terwe kuu ning jõudis oma kõrgema punktini 3. märtſil. Ta lõppes laewaſtiku tagaſitõmbamiſega ja mõnede laewade kaotuſega. Päraſt ſeda wõeti kuiwal-maal tegewus käſile.

Kui küſimus tärkab, kas Dardanellide operatſion oli ſoowitaw, ſiis peab ſelle peale mõtlema, mis oleks ilma ſelle operatſionita ſündinud. Wõib ju arwata, et wenelaſed, kes Galitſias taganema hakkaſid, ka Kaukaſia rinnal oleks taganema pidanud. Meie pidaſime Dardanellides Türgi jõuduſid kinni, ilma milleta ka Meſopotamia operatſion luhta oleks läinud.

Lõpuks kõneles Briand weel Balkani küſimuſeſt, tõendades, et kõik mis ſeal ette wõetakſe, ühendusaste ühiste plaanide peal puhkab. Inglismaa ja Prantſusmaa wahel walitſewat kindel üksmeel.

Carſon eſines parlamendis Asquithi ſeletuste arwuſtajana. Ta heitis walitſuſele ette, et ſee Dardanellide aſjas küllalt energiliſelt ei talitanud ja nüüd oma endiſt ekſituſt Balkanitel kordab.

Perſia kiſub küüni tagaſi. Wene ja Ingliſe märgukirjadel on Perſias nähtawaſti tubliſti mõju olnud. Teherani kabinet awaldas nõuſolemiſt läbirääkimiſteks, mille järele Perſias neliühenduſe ſõbraline erapooletus ametlikult wälja kuulutatakſe.

Kodumaa.

Tallinnaſt. Maaomawalitſuſe uuendamine. „Lootuſe" ſeltſi ſaalis pidas Tallinna Majaomanikkude ſelts 18. oktobril kooſolekut, kus J. Reinthal „Eeſtimaa maaomawalitſuſe uuenduſeſt" kõneles.

Nimetatud kõne kooſoleku kohta toowad Tallinna lehed pikemaid kirjelduſi, millega meie ſiin kohal lugejaid tutwuſtame.

Kõneleja J. Reinthal näitas ära, et maapäewa eluſſe tõusmine õige kaugele minewikku ulatab. Juba Rootſi walitſuſe ajal pandi need põhjusmõtted makſma, mis päraſtki poole maapäewale aluſeks jäid. Kui Eeſtimaa Wene walitſuſe alla ſattus, ſiis oli ſiinſe rüütelkonna püüd maapäewa õigustele weel liſa muretſeda. Kuid Wene walitſus on ikkagi Balti mõisnikkude eesõiguste peale wiltu waadanud, kuid mõisnikkadel läks alati korda oma oſawuſe läbi nende pihta ſihitud löökiſid kõrwale juhtida. Keiſerinna Katarina II ajal, 1786. a. kaotati maapäew äragi, aga päraſtine walitſeja Paul I ſeadis ta uueſti jälle jalale. 1845. a. koguti Baltimaa ſeaduſed kokku, mis Balti eraſeaduste nime all ilmuſid.

Kogu wõim ja juhtimine langes Baltimaal rüütelkonna kätte. Ainult rahaminiſteriumi ja kubermangu aſutuſed olid ta alt ära. Kui wiſad ja oſawad mõisnikud oma eesõiguste alalhoidmiſes olid, näitab ſee, et 1864. aastal, kui Wenemaal ſemſtwo ſiſſe ſeati; ſelle makſma panemiſega Baltimaal toime ei ſaadud. Kui ülerikliſed maamakſud ſiſſe ſeati, ſiis tehti ſiinſete maamakſude kohta erand ja nimelt: Eeſtimaa ja Liiwimaa kannawad maamakſuſid iſeäraliste reeglite järele.

Aeg läks edaſi, elutingimiſed muutuſid ja rüütelkond ſai aru, et peab ajawõimule järele andma. Nõnda leiame ka rüütelkonna juures algatuſi mõneſuguſeſt järeleandmiſeſt, aga ſagedaſti juhtus ka nii, et ſiis, kui tagaſikiskumine jälle rohkem awalikuks tuli, rüütelkonna wabameelſed algatuſed ka päewakorralt ära langeſid.

Wiimaſel ajal on maaomawalitſuſe uuendus juba ennemaltki päewakorral olnud. Nõnda walmistanud rüütelkond ka 1905. aaſtal ühe niiſuguſe projekti. Selleſt ei ſaanud laiemad ringkonnad teada. Seal tehti ka walitſuſe poolt määrus, et Baltimaa aſjad (maaomawalitſus) ſugugi korras ei ole ja ſelle järele aſuſid nõndanimetatud kubermangu komiſjonid tööle. Nende komiſjonide töötegemine on praeguſtele ajalehelugejatele teada. Liiwi kubermangu komiſjoni eelnõu maaomawalitſuſe uuenduſeks wõeti waſtu, kuid ligi kümme aaſtat on mööda läinud ja ſee ei ole Petrogradi kantſeleideſt, kuhu ta ſaadeti, kaugemale jõudnud.

Lõpuks läks kõneleja ſelle maa omawalitſuſe uuenduſe projekti juurde, mis Eeſtimaa rüütelkonna poolt ette pandud. Ta leidis, et ſelle eluſſe wiimine ſuur ſamm edaſi oleks.

Terwet rida wõrdlewaid arwuſid ette tuues peatas J. Reinthal ka nn. projekti halbade külgede juures, tähtſamad neiſt on: et ſuurmaakinnisomanikkudel (mõisnikkudel, kui ka [illegible]) uuendatud maapäewal ühe hääle aſemel mitu on, mis aga kudagi õigustatud ega põhjendatud ei ole, et walladele korraldus täieſti puutumata jääb ja wallad endiſt wiiſi üleüldiſeid kohustuſi peawad kandma, et eelnõus mõndagi Preiſimaalt laenatud korraldusi on, mille kohta tähtſamad omawalitſuſe tundjad (nagu Damaſchke, Kollos ja teiſed) eitawa ſeiſukoha on wõtnud.

Eelnõu kaitſeks astuwad A. Birk ja K. Päts wälja, ſelle peale põhjendades, et uus projekt ajutine abinõu on, mis igatahes paremuſe poole wiib. Pealegi ei pakutawat ſiin mitte Preiſimaalt laenatud kraami, waid Inglismaal töötada niiſamaſuguſed korralduſed heade tagajärgedega. Pahandades tähendab K. Päts, et meil ainult mahakiskuwat lööd tehtakſe; arwuſtatakſe, ilma et midagi uut aſemele ſeada oleks. Peale Reinthali waſtab eelkõnelejatele ka M. Pung, kes leiab, et ka arwuſtamine ülesehitaw töö on. Uueſt projektiſt ei olewat juba ſellepäraſt midagi head loota, et ſiin kaks woolu ühe palju häältega waſtamiſi on ſeatud — ja tagajärg on ikkagi ſee, et talupojad wähemuſesſe jääwad.

— Eeſtimaa kuberneri ringkiri linnapeadele. Eeſtimaa kuberner on kõikidele kohaliku kubermangu linnapeadele ja Baltiski linnawanemale ringkirja ſaatnud, milles ta teatab, et mitmed linnad, kes kuſagilt tarbeaineid tellinud, neid aineid paluwad ſelle ehk teiſe iſiku nime peale ſaata. Kuberner juhib omas ringkirjas tähelepanemiſt ſelle peale, et kõige tarwiliſemate tarbeainete „ſiſſewedu eraiſikute nime peale praegu täitmiſt ei leia, waid kui linn midagi tellib, ſiis peab ta ſeda oma nimele laſkma tulla.

Wiljandiſt. Wiljakottide nõudmine. Läinud nädalal wõeti linnas majaomanikkudelt ja weel talupidajatelt labidaid ja kirweid, mis päraſt nende omanikkudele tagaſi antawat. Nüüd wõetakſe talupidajatelt wiljakottiſid. Terwe maakonna kohta tuleb anda 6000 kotti. Kotid peawad terwed ja nii ſuured olema, et nendeſſe 5 puuda igaſuguſt wilja mahub. Kottide eeſt makſetawat andjatele taſu.

„Sakala."

— Toiduainete wäljawedu Wiljandi maakonnaſt uueſti keelatud. Teataſime nende päewade ſees, et Paide maakonnaſt uueſti toiduainete wäljawedu ära on keelatud. Nüüd tuleb teade, et ka Wiljandi maakonnaſt, kuſt wäljawedu mõni aeg lubatud oli, niiſamaſugune keeld makſwa on pandud.

Tartuſt. Teadete kogumine tarbeainete tagawarade ja loomade kohta on, nagu „Poſt." teatab, kuberneri aſetäitja parun A. Tieſenhauſeni korraldusel Tartu linnas ja maakonnas käimas. Nõutakſe neilt teateid, kellel rukkid, kaeru, otre, niſu, jahu ja heinu (igaühte eraldi) üle 70 puuda müügiks ehk oma tarwitada on ja loomade kohta neilt, kellel lambaid ja ſigu üle 5 ja ſuuri ſarwloomi üle 3 on. Teadete küſimiſeks on ſellekohane küſimiſeleht wäljatöötatud ja laiali ſaadetud. Eelmiſeſt hiljem tulnud määruſe järele nõutakſe weel teateid, kui palju peksmata, nurmel olew wili wälja annab, kui palju toidumoona teenritele ja oma ülespidamiſeks läheb ja kui palju terawilja ſeemneks tuleb jätta.

Toiduainete tagawarade omanikud peawad ſelle kohta nimekirja pidama, kui palju tagawaradeſt ära tarwitatud, kui palju ära müüdud ja kellele.

Rekwiſitſioni asjus annab kuberner teada, et toidumoona rekwiſeerimiſel toiduaineid elanikkudele ühe kuu jaoks alles tuleb jätta.

Liiwimaa kubermangu toiduainete komitee on nüüd ka hinnakirja kokku ſeadnud, mille järele Liiwimaalt ſõjawäe tarwiduſeks moona wõta tuleb. Komitee harutas peaasjalikult wiljahindu. Seni makſeti ſõjawäe tarwiduſeks wõetawa wilja eeſt madalat hinda, rukki puudaſt näit. 110—115 kop. Komitee määras wilja keſtmiſed hinnad ära, kui palju rekwiſeeritawa wilja eeſt makſma peab. Selle põhjal makſtakſe: rukki puudaſt Tartu linnas 140 — 150 kop., maakonnas 5 kop. wähem, odra ja kaera puudaſt 135—150 kop., rukkijahu p. 150—160 kop., riſtikheina p. 80 kop., preſſitud heina p. 50—60 kop. (Need hinnad on makſmas teiſte maakondade kohta Põhja-Liiwimaal.) Piimatoobi hind on linnas 9 ja maakonnas 8 kop.

Pealinna teated.

Balti maaomawalitſuſe uuenduſe asjus peeti neil päewil pealinnas Eeſti ja Läti tegelaſte wahel nõupidamiſe-koosolekuid.

Proklamatſionide kaſtiſt, mille leidmiſeſt Soome waſtſalis eila teataſime, toob „Denj" nüüd täiendawaid teateid. Kaſt on on raudteele ära antud Rootſimaal ja adreſſeeritud Petrogradi. Kaſti järele on keegi wäga häſti riides iſand ilmunud. Küſimuſe peale, et mis kaſti ſiſuks on, waſtanud iſand: Rootſi tikud. Kaſtis on tõeſti, nagu juba teatatud, tikud olnud, kuid ſiin leidunud ka kirjad, milleſt 50 kirja Petrogradis ja 40 kirja Moſkwas elutſewate iſikute nimede peale olid adreſſeeritud. Kirjad kandſid peaasjalikult tööliſte adreſſiſid. Iſand, kes kaſti järele ilmus, wõeti wahi alla. Tema kohta on uurimine ette wõetud, niiſama ka nende iſikute kohta, kelle nime peale kaſtiſt leitud kirjad on adreſſeeritud.

„Petrogradski Kurjeri" trahwitud. Kohalikku Wene lehte „Petrogradski Kurjeri" on Petrogradi wäeringkonna ülema poolt 3000 rublaga trahwitud. Trahwimiſe põhjuſeks on lahtine kiri teedeminiſtrile riigiſekretär S. W. Ruhlowile", mis lehe 9. nowembri numbris ilmus.

Elukalliduſe waſtu wõitlemiſe komiſjoni wiimaſel koosolekul, riiginõukogu liikme N. N. Pokrowski eesiſtumiſel, tunniſtati tarwilikuks kohaliku linnapealiku kätte määrata 450 tuh. rubla, milleſt läheb 200 tuh. rubla kaubawee korralduſeks pealinnas ja 100 tuh. rubla kohalikkudele tarwitajate-ühiſuſtele laenu näol toidu- ja tarbeainete muretſemiſeks.

Ka naisüliõpilaſed kaubaladujateks. Peale üliõpilaſte, kes artelli aſutaſid ja raudteejaamades kaubaladujatena töötawad, on ka naisüliõpilaſed wagunite tühjendamiſe tööde juurde raudteejaamades aſunud. Nii wõis tunaeila Nikolai raudteejaamas tähele panna, kuidas pſühoneurologia inſtitudi õpilaſed — 25 meeſte- ja 15 naisterahwaſt wagunid puudeſt, heinteſt ja muuſt kraamiſt tühjendaſid.

Päewauudised.

Elektri ekſploateerimiſe õiguſt tahab kaubanduſe ja tööſtuſe miniſteerium täielikult oma kätte wõtta, kuna tähendatud miniſteerium ſellekohaſe eelnõu on wälja töötanud ja miniſtrite nõukogule ette pannud. Eelnõu järele wõib edaſpidi elektrijaamade ehitus üleüldiſeks tarwitamiſeks ainult ſiis ettewõetud ſaada, kui ettewõtja kaubanduſe ja tööſtuſe miniſteeriumiga ſellekohaſe lepingu teeb. Peaks uus ſeadus läbi minema, ſiis kaotawad ſemſtwo- ja linnaomawalitſuſed tähtſa ſiſſetulekuallika, kuna ſeni ekſploateerimiſe õigus nende päralt oli.

Trükiasjade peawalitſuſe ülema kohuſetäitja Katenin kaheks kuuks puhkuſele laſtud.

Endiſe tööliſte ſaadikute nõukogu eſimehe Hruſtalew-Noſſari wangiſtuſe kohta, milleſt eila teataſime, kuuldub nüüd täiendawalt:

Hruſtalew-Noſſar wõeti wangi, et ta kaitſe- ja ſalapolitſei nimekirjades ſeiſis, kui iſik, kes aſumiſelt on ära jooksnud. Kuuldub, et Hruſtalew-Noſſari waſtu ringkonnakohtus ſüüdiſtuſt tõſtetakſe aſumiſelt ärapõgenemiſe päraſt. Selle eeſt ootab ſüüaluſt ſunnitöö.

Maakaitſemeeſte õiguſteſt ſõjateeniſtuſes. Sõjanõukogu on peaſanitarwalitſuſe ettepanekul otſuſeks teinud kõigekõrgemalt poolt 23. juulil ſ. a. kinnitatud määruſi ka nende maakaitſemeeſte kohta makſma panna, kes kõrgema ehk ka keſkkooli, kuigi mitte lõpuliku, hariduſe on ſaanud. Sellega omandawad maakaitſemehed õiguſe ſõjawäe ametnikuks ſaada, kui neid ſõjawäe ſanitarwalitſuſeſſe ametiſſe määratakſe.

Keiſerlikku õiguſeteaduſekooli peaſewad ſiſſe ainult eesõiguſliſte ſeiſuſtega iſikud, kuna talupojaſeiſuſeſt iſikuid ſellesſe kooli ſugugi waſtu ei wõeta. Nüüd on aga kohtuminiſteeriumi eelarwe läbiwaatamiſel riigiwolinikkude, eelarwekomiſjoni liikmete poolt ſoowi awaldatud, et tähendatud kool, kui kroonu ſummadega ülewalpeetaw õppeaſutus laiematele ringkondadele kätteſaadawaks tehtaks.

Haawatud alamwäeliſed ja lipnikkudekoolid. Punaſe Riſti laatſarettidele on ettepandud rawitſuſel olewatele alamwäeliſtele kuulutada, et nendel õigus on lipnikkudekooli ſiſſeaſtumiſeks palweid awaldada, muidugi kellel ſellekohane haridus ei puudu.

Semſtwo- ja linnadeliidu tegewuſe kontroleerimiſe asjas on nüüd kuulda, et kawatſetakſe kohtade peale iſearaliſed komiſjonid elule kutſuda, kes liidu poolt ülewal peetawate haigewoodite arwu kohta aru annawad.

Sõja likwiderimiſe komiſjon. Sõjaminiſteerium on tarwilikuks tunniſtanud juba nüüd aegſaſti ſõja likwiderimiſe komiſjoni aſutada, et tulewikus ſõja likwiderimiſe tööſid kergendada. Sel otſtarbel on ſõjaminiſteerium juba ſellekohaſe projekti wälja töötanud, mille järele ſõja lõpul pealikwiderimiſe komiſjon aſutatakſe. Ühtlaſi ſellega on ſõjaminiſteerium tarwilikuks tunniſtanud juba nüüd 4-liikmeliſt eelkomiſjoni aſutada, mis ſõja lõpul peakomiſjoniks wälja kaſuweks. See eelkomiſjon [illegible] ſõja likwiderimiſe töö ette ja wiiks ka Wene-Jaapani ſõja likwiderimiſetööd lõpule, kuna ſelleſt ſõjaſt weel paljud asjad otſuſtamiſt ootawad. Praeguſt Wene-Jaapani ſõja likwiderimiſe ajutiſt komiſjoni on otſuſtatud ära lõpetada. Sõjaminiſteeriumi kawatſus eeltoodud küſimuſte kohta on miniſtrite nõukogu poolt heakskiitmiſt leidnud. Likwiderimiſe komiſjoni eſimees nimetatakſe kõigekõrgemalt poolt ſõjanõukogu liikmete hulgaſt, kuna talle ſõjaminiſteeriumi peawalitſuſe ülema õiguſed antakſe.

Kroonu abiraha ſemſtwode liidule. Miniſtrite nõukogu on otſuſtanud ſemſtwode liidule kroonu ſummadeſt 31 728,000 rubla määrata liidu laatſarettides wiibiwate haigete ja haawatud ſõjameeſte ülewalpidamiſeks.

Mitmeſuguſed ſõjateated.

Wõitu pole kerge ſaada. Sakſa lehtede ſõjaülewaatajad hoiatawad oma lugejaid kerge wõidu ſaamiſe ſiſſe uſkumaſt Serbia wäerinnal ja juhiwad tähelepanemiſt kuulmata raskuſte peale, milleſt auſtrialaſtel ja ſakslaſtel Serbia mägedes üle tuleb ſaada.

Türklaſed tapawad nüüd greeklaſi. „Gaulois" kirjutab: „Päraſt armeenlaſte häwitamiſt aſuſid türklaſed greeklaſte kallale. Baſchibuſukid ja regulariſed Türgi ſõjawäed panewad kuulmata wägitegusid toime, Ottomani riigi Greeka ſooſt elanikke maha tappes. Mitmes wilajetis ei ole ainuſtki greeklaſt eluſſe jäänud.

Liitlaſed Solunis. „Neue Zürcher Zeitungi" teatel on Soluniſſe päris [illegible] Ingliſe-Prantſuſe wägede kontingendid ſaadetud, mille kohaletoimetamine lääne [illegible] rinnal ja Gallipoli poolſaarel tegewate ſõjawägede arwu wähendanud ei ole.

Asjakord Meſopotamias. „Temps" teatab, et Türgi wäed Meſopotamias wäga tõſiſelt lüüa ſaanud. Oma [illegible] ingliſed oſalt Araabia wägede kaaſabil [illegible] nende peale üle tulid. Ingliſed [illegible] araablaſtele täielikku autonomia ſuguharu [illegible] ſiſemiſte asjade [illegible].

Sakſlaſte mõju Bulgarias. „Uniwerſul" (Rumeenia leht) kirjutab: „Bulgaria hakkab juba oma kergemee[illegible] eeſt taſu makſma. Kõik tema ſadamad [illegible]ſawad praegu Sakſa ülemwõimuſe [illegible] all, kuna Bulgaria ſoldatid Sakſa ohwitſeride ſõna peawad kuulama. Bulgaaria poliitikamehed on ameti ſakslaſte kätte andnud. Bulgaria iſeſeiſwuſt ähwardab [illegible] hädaoht, ſeſt et riik Saksamaa waſalliks kipub ſaama."

Teated Eeſti ſõjameeſtele.

Aleksander Zakkas, Haapſalu [illegible] nait, Wõnnu walla päriſ, wiibib Auſtrias ſõjawangis, nagu ta omaſtele kodu kirjutanud. Kuna temaſt wiimaſe 5 kuu jooksul mingiſugust teadet ei olnud.

Walj. Kirjaſt. Oſaüh. „Ühiselu"
Waſtutaw toimetaja **H. Pers.**

„Pealinna Teataja" üksikuid numbrid müüakse järgmisies raudtee jaamades: Narwas, Rakweres, Tapal, Tallinnas, Tartus, Walgas ja Riias.

Dr. L. JAKOBSON.
606-914 ſüfiliſe, wenerika-, naha- ja ingul. nõrkuſe, (elektri arſtimine) ſpetſialiſt. Igapäew peale pühapäewade k. 9—11 h. ja k. 2—8 õhtul. Забалканскій пр. (уг. 3-й роты) д. 31, кв. 6.

Фельдшеръ латышъ оказыв. медицинскую помощь по венерическимъ болѣзнямъ недорого и добросовѣстно. Невскій, 66, кв. 26. 7—10 в.

Osaw ämmaemand
annab ſünnit. ja raskejalgſ. nõu ja abi igal ajal. Pet. pool. Широкая, 20, кв. 17. Tel. 379—12.

Kunſthambad
waſtuw. k. 10—9 õht. Офицерская, 9, кв. 7. Kõnetr. 183-38. A. K. Toom.

Osaw ämmaemand
Annab lahkeſte abi ja nõu igal ajal. Церковная 4-а, кв. 2, уг. Кронверкаго пр., Pet. pool.
Tel. 526—57.

Dr. Grünberg, Знаменская, 2, уг. Невскаго
Kella 9—12, 6—10 õht. Naisk. eraldi. Terawa kroonik. tripperi ja Süfiliſe 606-914 ſpets. arſtimine. Suguorg. korrat., ſchanker. Uus arſtimiſe- ja järelnur.-wiis.

Osaw ämmaemand
annab nõu ja abi raskejalgſ. ja ſünnit. Waſtuw. igal ajal. Вознесенскій пр., д. № 15, кв. 18.

Eeſti kohaotſimiſe kontor
tarwitab ja ſoowitab kõikſugu naisteenijaid. Awatud kella 10—4 päewal. Екатерининскій кан., д. № 72, кв. 35.

Schofferite kursused
täielik ülespidam. atteſtadiga ja kohaga 85 rbl. Tingimiſed 10 k. margi eeſt. Рузовская, 11.
Soowitam. kohtadele.

Lesnois
Aiwaſe wabriku ligidal, wõtab meie lehe peale tellimiſi, kuulutuſi waſtu ja müüb üksikuid numbrid hra Julius Heinrichſoni
kauplus nr. 26
Центр. рынокъ, Выб. шоссе, уг. II Муринск. пр.
„Pealinna Teataja" talitus.

Nõudke
„Pealinna Teataja"
üksikuid numbrid
kõikidelt ajalehemüüjatelt uulitſatel.

Walitſuſe poolt kinnitatud **ſchofferite kool Garash Central.** Inſeneri juhatuſel. Sõitmiſe kiirelt ära õpetam. Kogu õpetuſe eeſt 85 rbl., Jaokaupa makſ on wõimalik. Wosneſenski, 3, telef. 527-08.

Petrogradis wõetakſe
„Pealinna Teataja"
tellimiſi waſtu järgmiſtes kohtades:

„Pealinna Teataja" kontoris: Katarina kan., nr. 29.
„Ühiselu" raamatukaupl. — Ohwitſeri uul., nr. 5.
Hra K. Saaretok Põhja Wast. kred. Ühiſuſes — S. Konjuſchennaja uul., nr. 10.
Hra J. Kaarna, Petr. E. Laenu- ja Hoiu-Ühiſuſes — Italjanskaja uul., nr. 5.
E. Steinberg, tubakakaupl. — Soome wakſali waſtas.
O. Steinberg, pagari äri — Wib. pool., Lomanski ja Njuſta nurgal, nr. 5—7.
A. Luige raamatukaupl. — W. S., 11 liin, nr. 36.
Hra A. Juhkamſon — W. S., 7 liin, nr. 32.
Hra T. Riomar — Ohwitſeri uul., nr. 54.
„Livonia" piimaäris — Sabalkanski pr., nr. 14.
„Produkti" piimaäris — Spaſſki per., nr. 3.
N. Siimanni piimaäris — W. S., 3 liin, nr. 34/15 ja W. S. 12 liin, nr. 11.

Trükitud J. Watjart trükikojas, Petrogradis, Sadowaja 35.